Antonio G. Iturbe

La bibliotecària d'Auschwitz

Traducció d'Alexandre Gombau i Arnau

Columna
Barcelona

5-RED-111593-LA BIBLIOTECA AUSCHWITZ.indd 5 05/09/13 13:07

La primera edició d'aquesta obra es va publicar
a Columna l'any 2012

Primera edició en aquest segell: octubre del 2013
© Antonio G. Iturbe, 2012
© de la traducció: Alexandre Gombau i Arnau, 2012
© Editorial Planeta, s. a.
Diagonal, 662-664-08034 Barcelona
© d'aquesta edició: Edicions 62, s. a.,
labutxaca

Fotocomposició: Víctor Igual
Impressió: Liberdúplex
DIPÒSIT LEGAL: B. 21.012-2013
ISBN: 978-84-9930-712-1

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de
l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació
pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les
sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro
(Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org)
si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta
obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).
Tots els drets reservats.

A la Dita Kraus

5-RED-111593-LA BIBLIOTECA AUSCHWITZ.indd 7 30/08/13 08:56

5-RED-111593-LA BIBLIOTECA AUSCHWITZ.indd 8 30/08/13 08:56

«Mentre va durar, el bloc 31 (al camp d'extermini d'Auschwitz) va allotjar cinc-centes criatures juntament amb uns quants presoners que havien estat nomenats "consellers" i, malgrat l'estreta vigilància a què estava sotmès, va disposar, contra tot pronòstic, d'una biblioteca infantil clandestina. Era minúscula: tenia vuit llibres, entre els quals la *Breu història del món* d'H. G. Wells, un llibre de text rus i un altre de geometria analítica. [...] Al final de cada dia, els llibres, igual que altres tresors, com ara medecines o alguns aliments, s'encomanaven a una de les nenes de més edat, la tasca de la qual consistia a amagar-los cada nit en un lloc diferent».

Alberto Manguel, *La biblioteca de nit*

«El que fa la literatura és el mateix que un llumí enmig d'un camp en plena nit. Un llumí amb prou feines il·lumina, però ens permet veure quanta foscor hi ha al voltant».

William Faulkner, citat per Javier Marías

5-RED-111593-LA BIBLIOTECA AUSCHWITZ.indd 9 30/08/13 08:56

5-RED-111593-LA BIBLIOTECA AUSCHWITZ.indd 10 30/08/13 08:56

I

Auschwitz-Birkenau, gener de 1944

Aquests oficials vestits de negre que miren la mort amb la indiferència dels enterramorts ignoren que, damunt aquest fang fosc on s'enfonsa tot, l'Alfred Hirsch ha aixecat una escola. Ells no ho saben, i cal que no ho sàpiguen. A Auschwitz la vida humana val menys que res; té tan poc valor que ja ni tan sols afusellen ningú, perquè una bala és més valuosa que una persona. Hi ha cambres comunitàries on es fa servir gas Zyklon perquè abarateix despeses i amb un sol bidó es poden matar centenars d'individus. La mort s'ha convertit en una indústria que només és rendible si es treballa a l'engròs.

Al cobert de fusta, les aules no són altra cosa que rotllanes de tamborets apinyats. De parets, no n'hi ha, les pissarres també són invisibles, i els mestres tracen a l'aire triangles isòsceles, accents circumflexos i fins i tot el recorregut dels rius d'Europa simplement bellugant les mans. Hi ha prop d'una vintena de petites illes de quitxalla, cadascuna amb un tutor, tan a la vora les unes de les altres que els professors han d'impartir la classe xiuxiue-

5-RED-111593-LA BIBLIOTECA AUSCHWITZ.indd 11 30/08/13 08:56

jant perquè la història de les deu plagues d'Egipte no es barregi amb la cançoneta de la taula de multiplicar.

Alguns van creure que no era possible, van pensar que en Hirsch era un boig o un ingenu: ¿com es pot escolaritzar canalla en un camp d'extermini brutal on tot està prohibit? I ell somreia. En Hirsch sempre somreia enigmàticament, com si sabés algun detall que la resta no sabien.

Tant se val quantes escoles tanquin els nazis, replicava. Cada vegada que algú s'aturi en una cantonada per explicar alguna cosa i la canalla segui al voltant per escoltar, s'hi haurà fundat una escola.

La porta del barracó s'obre de sobte i en Jakopek, l'assistent de vigilància, corre cap al recambró d'en Hirsch, el cap de bloc. Els esclops esquitxen el terra amb la terra molla del camp, i la bombolla plàcida del bloc 31 es trenca. Des del seu racó, la Dita Adlerová mira hipnòticament les diminutes clapes de fang: semblen insignificants, però ho contaminen tot de realitat, com una sola gota de tinta taca un bol sencer de llet.

—Sis, sis, sis!

És el senyal que indica l'arribada de guàrdies de la SS al bloc 31, i esclata un xivarri de murmuris arreu del barracó. En aquesta fàbrica de destrucció de vides que és Auschwitz-Birkenau, on els forns funcionen dia i nit amb un combustible de cossos humans, el 31 és un barracó atípic, una raresa. Més ben dit, una anomalia. Un èxit d'en Fredy Hirsch, que va començar sent un simple instructor d'esports per a colles de joves i que avui és un atleta que corre a Auschwitz una cursa d'obstacles contra el corró anorreador de vides més descomunal de la història de la humanitat. Va aconseguir convèncer les autoritats alemanyes del *Lager* que el fet de tenir entretinguda

5-RED-111593-LA BIBLIOTECA AUSCHWITZ.indd 12 30/08/13 08:56

la quitxalla en un barracó repercutiria beneficiosament en la feina dels pares d'aquell camp BIIb, que anomenaven «camp familiar» perquè a la resta les criatures són tan rares com els ocells. A Auschwitz no hi ha ocells; s'electrocuten a les tanques.

L'alt comandament del camp va accedir a crear un barracó infantil, potser tenia aquesta intenció des del principi, però sempre que es tractés d'un bloc d'activitats lúdiques: quedava terminantment prohibit ensenyar qualsevol matèria escolar.

En Hirsch treu el nas per la porta de la seva cambra de *Blockältester* del 31 i no cal que digui res als assistents ni als mestres, que tenen la mirada clavada en ell. Assenteix amb el cap de manera imperceptible. El seu esguard transmet exigència. Ell sempre fa el que cal fer, i espera que tothom actuï igual.

Les lliçons s'interrompen i es transformen en cançons banals en alemany o en jocs d'endevinalles per dissimular i que tot estigui en ordre quan els llops aris hi adrecin la mirada. En general, la patrulla, formada per un parell de soldats, entra rutinàriament al barracó però amb prou feines passa de la porta, es queda uns quants segons observant la mainada, de vegades fins i tot aplaudeix una cançó o acaricia el cap d'un menut, i de seguida reprèn la ronda.

Però en Jakopek afegeix una altra cosa a l'alarma convencional.

—Inspecció! Inspecció!

La inspecció són figues d'un altre paner. Cal formar, es fan escorcolls, de vegades hi ha interrogatoris als més petits per provar d'estirar-los la llengua aprofitant-se de la seva ingenuïtat. No els han tret mai res. Els més menuts entenen més coses del que aparenten les seves carones brutes de mocs.

5-RED-111593-LA BIBLIOTECA AUSCHWITZ.indd 13 30/08/13 08:56

Algú xiuxiueja «El Mossèn», i s'escampa un murmuri de desolació. Així anomenen un suboficial de la SS, un *oberscharführer*, que va sempre amb les mans dins les mànigues de la guerrera com un monjo, encara que l'única religió que se li coneix és la crueltat.

—Som-hi, vinga, va! Juda, tu mateix, digues: «A veure si endevineu què veig...»!

—I què veig, senyor Stein?

—El que sigui! Per l'amor de Déu, fill, el que sigui!

Dos mestres enlairen el cap anguniats. Tenen a les mans una cosa rigorosament prohibida a Auschwitz i si els descobreixen els poden condemnar a mort. Aquests objectes, tan perillosos que la seva possessió és motiu de la pena màxima, no es disparen ni serveixen per punxar, tallar o colpejar. Això que tant temen els implacables guàrdies del Reich simplement són llibres: vells, desenquadernats, amb els fulls deslligats, pràcticament desfets. Però els nazis els busquen, els persegueixen, els veten de manera obsessiva. Al llarg de la història tots els dictadors, tirans i repressors, tant si eren aris, negres, orientals, àrabs, eslaus com de qualsevol color de pell, tant si defensaven la revolució popular, els privilegis de les classes patrícies, el manament de Déu com la disciplina sumària dels militars, fos quina fos la seva ideologia, tots s'han caracteritzat per una cosa en comú: sempre han perseguit els llibres amb acarnissament. Són molt perillosos, fan pensar.

Els grupets són als seus llocs, cantussejant mentre esperen l'arribada dels guàrdies, però una noia trenca l'harmonia pròpia d'un plàcid barracó d'entreteniment i arrenca a córrer sorollosament entre els cercles de tamborets.

—A terra!

—Què fas? Que estàs boja? —li criden.

Un mestre prova d'allargar el braç per aturar-la, però

5-RED-111593-LA BIBLIOTECA AUSCHWITZ.indd 14 30/08/13 08:56

ella se n'escapoleix i continua avançant a empentes i rodolons, quan el que cal fer és estar-se quiet per passar desapercebut. S'enfila a la xemeneia horitzontal d'un metre d'alçada que divideix el barracó per la meitat i salta estrepitosament a l'altra banda. La noia es passa de frenada i tomba un tamboret lliure, que roda amb gran estrèpit i que arriba a silenciar un moment les activitats.

—Maleïda siguis! Ens delataràs a tots! —l'escridassa la senyora Křížková, encesa per la ira. La canalla, quan no la té al davant, li diu «senyora Pelleringues». No sap que va ser la mateixa noia que ara escridassa la que es va empescar el malnom—. Seu al fons amb els assistents, idiota!

Però ella no s'atura, continua la seva frenètica cursa sense fer cap cas de les mirades de reprovació. Molts menuts l'observen embadalits mentre s'escapa amb les cames escanyolides enfundades en unes mitges altes de llana amb ratlles horitzontals. És una noia de cabells castanys, molt prima però no malaltissa, amb una mitja cabellera castanya que se li mou cap aquí i cap allà en la seva veloç ziga-zaga entre els grups. La Dita Adlerová avança enmig de centenars de persones, però corre sola. Sempre correm sols.

Arriba serpentejant al centre del barracó i s'obre pas a empentes en un grup. Aparta un seient amb brusquedat i una nena cau rodolant.

—Eh, què t'has cregut, tu! —li crida la nena des de terra.

La mestra de Brno veu amb incredulitat com se li planta al davant, panteixant, la jove bibliotecària. Sense temps ni alè per dir res, la Dita li pren el llibre de les mans i la mestra se sent alleujada tot d'una. Quan un instant després reacciona per donar-li les gràcies, la Dita ja s'ha allunyat unes quantes gambades. Queden pocs segons perquè entrin els nazis.

5-RED-111593-LA BIBLIOTECA AUSCHWITZ.indd 15 30/08/13 08:56

L'enginyer Marody, que ha vist la maniobra, ja l'està esperant fora del cercle. Després que li lliurin al vol el llibre d'àlgebra, com si li passessin el testimoni en una cursa de relleus, la Dita corre desesperadament cap als assistents, que, al fons del barracó, fan veure que escombren el terra.

Encara és a la meitat del camí quan nota que les veus dels grups vacil·len un moment, com la flama d'una espelma en obrir-se una finestra. No li cal tombar-se per saber que s'ha obert la porta i que entren els guàrdies de la SS. Es deixa caure bruscament i aterra entre un grup de nenes d'onze anys. Es fica els llibres a sota del vestit i encreua els braços sobre el pit per impedir que caiguin. Les nenes la miren de reüll, divertides, mentre la mestra, molt neguitosa, els indica amb el mentó que no parin de cantussejar. A l'entrada del barracó, després que els membres de la SS observin durant uns segons el panorama, criden una de les seves paraules predilectes:

—*Achtung!*

Es fa el silenci. S'aturen les cançonetes i el joc d'endevinalles. El moviment es congela. I, tot i això, enmig del silenci se sent com algú xiula clarament la cinquena simfonia de Beethoven. El Mossèn és un sergent temible, però fins i tot ell sembla una mica nerviós perquè l'acompanya algú encara més sinistre.

—Que Déu ens empari —se sent que xiuxiueja la mestra.

La mare de la Dita tocava el piano abans de la guerra i per això distingeix perfectament Beethoven. S'adona que ja ha sentit abans aquesta manera tan peculiar de xiular les simfonies amb una precisió de melòman. Va ser al cap de tres dies de viatge, amuntegats en un vagó de càrrega tancat, sense menjar ni aigua, procedents del gueto de Terezín, on els van deportar en expulsar-los de Praga

5-RED-111593-LA BIBLIOTECA AUSCHWITZ.indd 16 30/08/13 08:56

i on van viure durant un any. Era de nit quan van arribar a Auschwitz-Birkenau. Impossible oblidar el soroll de ferralla de la gran porta de ferro en obrir-se. Impossible oblidar la primera glopada d'aire glacial que portava un tuf de carn socarrada. Impossible oblidar l'esclat d'aquelles llums tan intenses en la nit: el baixador estava il·luminat com un quiròfan. Tot seguit les ordres, els cops de culata contra la xapa del vagó, els trets, els xiulets, els xiscles. I, enmig de la confusió, aquella simfonia de Beethoven impecablement xiulada amb la més absoluta calma per un capità, un *Hauptsturmführer* que fins i tot els membres de la SS miraven amb terror.

Aquell dia, l'oficial va passar a prop seu, i ella li va veure l'uniforme immaculat, els guants blancs impol·luts i la Creu de Ferro sobre la pitrera de la guerrera, una medalla que només es guanyava en combat. Es va aturar al davant d'un grup de mares i criatures, i va donar un copet amistós amb el palmell enguantat a un dels menuts. Fins i tot va somriure. Va assenyalar dos germans bessons de catorze anys (l'Zdeněk i en Jirka) i un caporal es va afanyar a treure'ls de la fila. La mare va aferrar-se al faldó de la guerrera del guàrdia i es va posar de genolls implorant que no se'ls emportés. El capità va intervenir amb una calma total.

—Enlloc els tractaran com l'oncle Josef.

I, segons com, així seria. En tot Auschwitz, ningú no tocava ni un pèl a les parelles de bessons que el doctor Josef Mengele col·leccionava per als seus experiments. Ningú no els tractaria com ell en les seves macabres indagacions genètiques per esbrinar com fer que les dones alemanyes donessin a llum bessons i, així, multiplicar els naixements aris. La dona el recorda allunyant-se amb els nens agafats de la mà i sense deixar de xiular plàcidament.

5-RED-111593-LA BIBLIOTECA AUSCHWITZ.indd 17 30/08/13 08:56

La mateixa melodia que ara se sent al bloc 31.

En Mengele...

La porta de la cambra del responsable del bloc s'obre amb un lleuger miol, i el *Blockältester* Hirsch surt del seu minúscul cubicle fingint afablement que se sorprèn de la visita dels SS. Fa un sonor cop de taló per saludar l'oficial; és una fórmula respectuosa amb la qual reconeix el rang del militar, però també és una manera de mostrar una actitud marcial, ni doblegada ni acovardida. En Mengele pràcticament ni el mira, està abstret i continua xiulant amb les mans a l'esquena, com si res de tot plegat tingués a veure amb ell. El sergent —el Mossèn, com li diuen tots— escodrinya el barracó amb els seus ulls gairebé transparents, sense treure encara les mans de dins de les mànigues de la guerrera, caigudes al damunt de la falda, no gaire lluny de la funda de la pistola.

En Jakopek no s'havia equivocat.

—Inspecció —xiuxiueja l'*Oberscharführer*.

Els SS que l'acompanyen repeteixen l'ordre i l'amplifiquen fins a tornar-la un crit que es fica als timpans dels presoners. La Dita, al bell mig de la rotllana de nenes, sent una esgarrifança, estreny els braços contra el cos i nota com cruixen els llibres contra les costelles. Si li troben els llibres al damunt, tot haurà acabat.

—No seria just... —murmura.

Té catorze anys i la vida per estrenar, tot per fer. Res no ha pogut començar, ni tan sols. Li vénen al cap aquelles paraules que la mare fa anys que reitera enutjosament quan ella es lamenta de la seva sort: «És la guerra, Edita... És la guerra».

Era tan petita que ja gairebé no recorda com era el món quan no hi havia guerra. Tal com oculta els llibres sota el vestit, en aquell lloc on l'hi han pres tot, també amaga al

5-RED-111593-LA BIBLIOTECA AUSCHWITZ.indd 18 30/08/13 08:56

cap un àlbum de fotografies fet de records. Tanca els ulls i prova d'evocar com era el món quan no hi havia por.

Es veu a si mateixa amb nou anys parada al davant del rellotge astronòmic de la plaça de l'ajuntament de Praga a la primeria de l'any 1939. Guaitava una mica de reüll, cap amunt, el vell esquelet que vigilava les teulades de la ciutat, amb les enormes conques buides com punys negres.

A l'escola els havien explicat que el gran rellotge era un enginy mecànic inofensiu ideat pel mestre Hanus més de cinc segles enrere. Però la llegenda que contaven les àvies l'angoixava: el rei havia manat a Hanus construir aquell rellotge astronòmic amb la desfilada de figures a cada hora en punt, i després havia ordenat als algutzirs que el deixessin cec perquè mai més pogués reproduir una meravella igual per a cap altre monarca. Com a venjança, el rellotger va introduir la mà dins el mecanisme i el va inutilitzar. Quan els engranatges l'hi van seccionar, la màquina es va encallar i no es va poder reparar durant anys. A la nit, ella de vegades somiava en aquella mà amputada esmunyint-se amunt i avall entre les rodes dentades del mecanisme. L'esquelet sacsejava una campaneta i començava el festival mecànic: una desfilada d'autòmats que es desplegava per recordar als ciutadans que els minuts s'empenyen nerviosament entre si i que les hores van passant les unes rere les altres, com aquelles talles que fa segles que entren i surten a corre-cuita d'aquella colossal capsa de música. Tanmateix, ara s'adona, tenallada per l'angoixa, que als nou anys una nena encara no s'adona de tot això i creu que el temps és una cua espessa, una mar immòbil i enganxifosa on no s'avança. Per aquesta raó, a aquella edat els rellotges només espanten si tenen esquelets vora les esferes.

5-RED-111593-LA BIBLIOTECA AUSCHWITZ.indd 19 30/08/13 08:57

La Dita, aferrada als llibres vells que la poden portar a la cambra de gas, veu amb nostàlgia la nena feliç que va ser. Quan acompanyava la mare a comprar al centre, li encantava aturar-se al davant del rellotge astronòmic de la plaça de l'ajuntament, però no pas per contemplar l'espectacle mecànic (perquè en realitat aquell esquelet l'esglaiava més del que estava disposada a admetre), sinó per divertir-se mirant de reüll els embadalits transeünts, molts dels quals forasters de passada a la capital que observaven molt concentrats l'aparició dels autòmats. Ella contenia poc dissimuladament el riure que li provocava veure les ganyotes d'admiració i les rialletes sense solta dels presents. De seguida s'inventava malnoms.

Recorda, amb cert punt de malenconia, que una de les seves diversions preferides era posar sobrenoms a tothom, especialment als veïns i coneguts dels pares. A la tibada senyora Gottlieb, que allargava molt el coll per donar-se importància, l'anomenava «senyora Girafa». I al tapisser cristià de la botiga dels baixos, completament calb i escarransit, l'anomenava secretament «senyor Cap de Bitlla». Recorda haver empaitat alguns metres el tramvia, que agitava la campaneta en girar a la plaça Staromestke per perdre's serpentejant cap al barri de Josefov, i seguidament arrencar a córrer cap al comerç del senyor Ornest, on la mare comprava teixit per fer-li els abrics i les faldilles d'hivern. No ha oblidat com li agradava aquella botiga, que a la porta exhibia un rètol lluminós amb bobines de colors que s'anaven encenent l'una rere l'altra fins a arribar a dalt i tornar a començar.

Si no hagués estat una nena que corria amb aquella felicitat aïlladora dels infants, potser en passar vora el quiosquer s'hauria fixat que hi havia una llarga cua de clients i que, a la pila d'exemplars del *Lidové Noviny*, el titular, a

5-RED-111593-LA BIBLIOTECA AUSCHWITZ.indd 20 30/08/13 08:57

quatre columnes i amb un cos de lletra desmesurat, més que informar, cridava a la portada: «El govern pacta l'entrada de l'exèrcit alemany a Praga».

La Dita obre un instant els ulls i veu els SS tafanejant al fons del barracó; fins i tot aixequen els dibuixos penjats a la paret amb claus fabricats amb puntes de filferro per veure si a sota amaguen res. Ningú no parla, i l'enrenou dels guàrdies en escorcollar l'espai se sent amb tota claredat en aquest barracó que fa pudor d'humitat i floridura. També de por. És l'olor de la guerra. De les poques coses que recorda de quan era petita, sempre li ve a la memòria que la pau feia olor de sopa espessa de gallina que es deixava coure tota la nit del divendres. I com no recordar el gust del xai molt rostit, i el de la pasta d'ou amb nous. Els llargs dies d'escola i les tardes jugant a la xarranca i a fet i amagar amb la Margit i les altres companyes de classe que se li difuminen a la memòria... fins que tot va entrar en decadència.

Els canvis no van arribar de sobte, sinó que van ser progressius. Tot i que sí que va arribar un dia en què la infantesa es va tancar de cop com la cova d'Alí Babà per quedar sepultada per la sorra. Aquell dia sí que el recorda amb nitidesa. No en sap la data, però va ser un 15 de març de 1939. Praga es va despertar tremolant.

Les llàgrimes de vidre del llum del saló vibraven, però va saber que no era cap terratrèmol perquè ningú no corria ni s'esvalotava. El pare agafava la tassa del te de l'esmorzar i llegia el diari fingint indiferència, com si no passés res.

Ella va marxar a l'escola acompanyada per la mare, i la ciutat s'estremia. Va començar a sentir la remor en acostar-se a la plaça de Wenceslau, on la trepidació del terra era tan forta que et feia pessigolles a les plantes dels

5-RED-111593-LA BIBLIOTECA AUSCHWITZ.indd 21 30/08/13 08:57

peus. La remor sorda es feia més perceptible a mesura que s'apropaven, i la Dita estava intrigada per aquell fenomen estrany. En arribar, no van poder travessar el carrer, embussat per la multitud, ni veure res més que una muralla d'espatlles, abrics, clatells i barrets.

La mare es va aturar en sec. El rostre se li va crispar i va envellir de cop i volta. Va agafar-li la mà per tornar enrere i fer marrada per un altre camí fins a l'escola, però ella no va poder resistir la curiositat i d'una estrebada es va alliberar de la mà que la retenia. Com que era menuda i prima, no li va costar esquitllar-se entre aquella gentada apinyada a la vorera i situar-se a primera fila, just on els municipals formaven un cordó amb les mans enllaçades.

La fressa era eixordadora: l'una rere l'altra, les motos grises amb sidecar passaven per davant transportant soldats vestits amb resplendents gecs de cuir i ulleres de motorista penjades al coll. Els cascos brillaven, acabats de sortir de les fàbriques del centre d'Alemanya, sense cap rascada encara, sense cap rastre de combats. Al darrere, arribaven els vehicles blindats amb metralladores muntades i, tot seguit, retronaven els tancs, que avançaven per l'avinguda amb l'amenaçadora lentitud dels elefants.

Recorda que li va semblar que els que desfilaven eren autòmats com els del rellotge astronòmic de l'ajuntament, i que al cap de pocs segons la comporta es tancaria rere seu i desapareixerien. I cessaria el rebombori. Però aquesta vegada no eren autòmats els que formaven una processó mecànica, sinó homes. Els propers anys aprendria que la diferència entre els uns i els altres no sempre és apreciable.

Només tenia nou anys, però va sentir por. No hi havia música de bandes, no hi havia rialles ni bullícia, no hi havia aclamacions ni xiulets... Era una desfilada muda.

5-RED-111593-LA BIBLIOTECA AUSCHWITZ.indd 22 30/08/13 08:57

Per què eren aquí aquests homes d'uniforme? Per què no reia ningú? De sobte, aquella desfilada silenciosa li va recordar un seguici fúnebre.

La fèrria mà de la mare la va treure d'entre la multitud arrossegant-la. Es van allunyar en sentit contrari, i Praga va tornar a aparèixer als seus ulls com la ciutat dinàmica de sempre. Va ser com despertar-se d'un malson amb alleujament i comprovar que tot tornava a ser a lloc.

Però el terra continuava estremint-se sota els seus peus. La ciutat tremolava. La mare, també. L'estirava desesperadament provant de deixar enrere la desfilada i escapar-se de les urpes gegantines de la guerra amb petites passes precipitades sobre les seves bufones sabates de xarol. Ara la Dita sospira aferrada als llibres. S'adona amb tristesa que va ser aquell dia, i no el de la primera menstruació, quan va abandonar la infantesa, perquè va deixar de tenir por dels esquelets o de les velles històries de mans fantasma i va començar a tenir por dels homes.

5-RED-111593-LA BIBLIOTECA AUSCHWITZ.indd 23 30/08/13 08:57